

Fokken op hoornloosheid

*Eindelijk een toekomst voor de Demeter-melkveehouderij?
of
Het begin van het einde?*

Demeter-koeien hebben horens. Onthoornen is immers verboden. Op biologische melkveehouderijen wordt het onthoornen ook stap voor stap aangepakt. Boeren moeten vanaf dit jaar een individuele ontheffing aanvragen om biologische kalveren te mogen onthoornen. Inmiddels zijn er enkele stieren van melkveerassen die genetisch hoornloos zijn. En die eigenschap (deels) doorgeven aan hun nakomelingen. De kalveren hoeven niet meer te worden onthoorned. Voor veel biologische boeren een prima oplossing. De pijnlijke ingreep bij kalveren kan achterwege blijven en toch zijn er geen problemen met stoten en bloeduiers.

Onder biologisch-dynamische boeren en consumenten ligt dat misschien wel anders. Naast de fysieke ingreep wordt gekeken naar de kwaliteit van een koe met horens. En hoe werkt het door in de kwaliteit van de melk? De Demeter Voorwaarden Commissie heeft naar de principes en naar de regelgeving gekeken. Op dit moment is besloten dat er geen grond is om fokken op hoornloosheid te verbieden. Dat kan pas nadat de Demeter-normen in Nederland zijn aangescherpt. Inmiddels wordt op het Demeter-melkkoeienbedrijf van Jan Duijndam een genetisch hoornloze stier ingezet. Tijd voor een open discussie!

Hieronder de afwegingen van de Demeter Voorwaarden Commissie:

Huidige regelgeving

In de International Demeter Standards is onthoornen verboden en voor het houden van onthoornde koeien is een ontheffing nodig. Twee jaar geleden is gesproken over een eventueel internationaal verbod op fokken met genetisch hoornloze stieren. Ton Baars heeft destijds op de jaarvergadering van Demeter Internationaal een presentatie gegeven over horens en onthoornen. Internationaal is besloten dat nog geen regelgeving kan worden vastgelegd. Er is te weinig bekend over genetisch hoornloze koeien. En er zijn al Demeter-bedrijven in Engeland (vleesrassen) en Scandinavië (melkrassen) met een genetisch hoornloze kudde. In Duitsland is sinds kort fokken met genetisch hoornloze koeien niet toegestaan.

Principes

Wanneer wordt gekeken naar dierwelzijn speelt natuurlijk de ingreep zelf een rol. Onthoornen is een zware ingreep met grote gevolgen voor de koeien en voor hun gedrag. De horens hebben tevens een signaalfunctie. Problemen in de huisvesting (overbezetting, stalinrichting), voeding en het management worden zichtbaar doordat koeien elkaar stoten. Dit punt (beschadigingen, bloeduiers met bijbehorend antibioticagebruik) wordt ook aangevoerd om juist te pleiten vóór fokken op hoornloosheid. In elk geval zolang de houderij nog niet optimaal is.

In de biologisch-dynamische landbouw wordt ook gekeken naar de functie van de koehoorn op de levenskwaliteit van de koe en de melk. In de Landbouwcursus wordt aangegeven dat de klauwen eenzelfde functie vervullen. Ook van de klauwen van de koe kunnen de bd-preparaten worden gemaakt.

In Nederland bestaat een cultuur van fokken op koeien met horens. Er valt wat voor te zeggen om boeren die met genetisch hoornloze koeien willen fokken zelf maar aan te laten tonen dat die gelijkwaardig zijn.

Centraal in de biologisch-dynamische landbouw staat vakmanschap. Het vereist vakmanschap om met koeien met horens te werken. Je krijgt als boer weer meer respect voor je koeien als ze gehoord zijn. Of is het juist vakmanschap als je de horens eraf weet te fokken?

Beeld

In de communicatie heeft het beeld van een Demeter-koe met horens veel zeggingskracht. Die verlies je als fokken op hoornloosheid wordt toegestaan.

Maar kun je een verbod uitvaardigen op basis van zo'n beeld?

Financiële afweging

Er zijn grote investeringen gemoeid met het aanpassen van stallen voor het houden van koeien met horens. In de praktijk is vaak de dubbele oppervlakte per koe noodzakelijk, waarvan in elk geval een deel ingestrooide ligruimte. Demeter-boeren hebben die investeringen gedaan. Voor nieuw omschakelende bedrijven ligt daar een hoge drempel. Op korte termijn is fokken op hoornloosheid wellicht aantrekkelijk om investeringen uit te stellen. En om problemen met onrust en stoten van de koeien te voorkomen. Maar op langere termijn dient de hele houderij te worden aangepakt. Zelfs als koeien geen horens zouden hebben.

Voorstel Demeter Voorwaarden Commissie

De commissie heeft een afweging gemaakt en komt met het volgende voorstel:

- Vanuit de huidige regelgeving en praktijk (nationaal en internationaal) is er geen grond om fokken op hoornloosheid te verbieden.
- Er is te weinig bekend of genetisch hoornloze koeien vergelijkbaar zijn met onthoornde koeien, of met gehoornde koeien (met hele kleine horens). Meer kennis op dit vlak is nodig. Ton Baars is bezig met onderzoek.
- In elk geval dient de huisvesting zo te zijn ingericht dat koeien voldoende ruimte en vrijheid hebben. Ook als ze geen horens hebben. De eisen die worden gesteld aan de huisvesting (uitgedrukt in oppervlakte per koe) wordt gerelateerd aan de benodigde ruimte die gehoornde dieren nodig hebben voor hun natuurlijk gedrag. Dit komt neer op:
 - Minimaal 8m² per koe,
waarvan minimaal de helft bestaat uit vrije, ingestrooide ligruimte.

Aspecten die bij het besluit voor het al dan niet aanscherpen van de normen een rol spelen zijn:

1. In hoeverre bestaat er een relatie tussen het dragen van hoorns en dier- plus productkwaliteit en het functioneren van het BD landbouwbedrijf als geheel in groter verband?
2. In hoeverre is het dragen van hoorns van melkkoeien in onze regio cultuur en omgeving bepaald? Zover bekend komen van oudsher alleen hoorndragende melkkoeien voor in Nederland.
3. In hoeverre speelt het ingezette PR beleid en beeldvorming rondom BD melkveehouderij een rol bij normering?
4. In hoeverre is er sprake van eenduidigheid als het gaat om het uitkruisen of juist inkruisen van eigenschappen bij dieren? Hoe verhoudt zich dat tot andere diergroepen of tot plantenveredeling?